

ה ש א ל ו ת

פרק ראשון – רומאן ונובלה

שים לב: פרק זה הוא חובה.
ענה על אחת מן השאלות 1-3 (32 נקודות).

שים לב: על שאלות 1-2 תוכל לענות גם על פי אחד מן הרומאנים ברשימה שבשאלה 3.

1. קבלת האחר והשונה, כבוד האדם ושוויון חברתי הם ערכים הבאים לידי ביטוי ביצירות ספרות רבות.

כיצד ערכים אלה (או פגיעה בהם) באים לידי ביטוי ברומאן או בנובלה שלמדת? הסבר והדגם את דבריך.

2. ביצירות רבות הרקע המשפחתי והרקע החברתי של הדמות המרכזית משפיעים על פעולותיה. הסבר והדגם קביעה זו, על פי הרומאן או הנובלה שלמדת.

3. שים לב: על שאלה 3 תוכל לענות רק על פי אחד מן הרומאנים ברשימה שלפניך.

סיפור פשוט, עיר קסומה, ספר הדקדוק הפנימי, מר מאני, מקדמות, שירה, חיי נישואים, התגנבות יחידים, זיכרון דברים, והיום איננו כלה, החטא ועונשו, מאדאם בובארי, אנה קארנינה, המשפט, האמן ומרגריטה, אל המגדלור, בית בודנברוק, מאה שנים של בדידות, הקול והזעם, אור באוגוסט, הדבר

העלילה של רומאנים רבים מובילה את גיבוריהם למצב שנראה חסר מוצא. תאר מצב כזה ברומאן שלמדת.

האם ברומאן מוצעת דרך להיחלץ ממצב זה? נמק והדגם את דבריך.

פרק שני – סיפור קצר

אם בחרת בפרק זה, עליך לענות על שתיים מן השאלות 4-6 (לכל שאלה – 17 נקודות).

סיפורים מאת עגנון

4. בסיפורים רבים מאת עגנון מוצגת דמות הכבולה בדפוס התנהגות שקשה לה לחרוג ממנו. בחן קביעה זו על פי דפוס ההתנהגות של דמות מרכזית בסיפור של עגנון שלמדת. האם במהלך הסיפור הדמות מצליחה בכל זאת לפרוץ את כבליה? נמק והדגם את דבריך.

סיפורים עבריים (בלי סיפורי עגנון ובלי "אח קטן" מאת רונית מטלון), סיפורים מתורגמים

5. דרכי העיצוב של הסיפור הקצר מסייעות בבניית משמעותו. בחר בסיפור קצר שלמדת ובשתיים מדרכי העיצוב האלה: רמזים מטרימים (מקדימים), תיאורי סביבה ונוף, חפצים בעלי משמעות סמלית, שם הסיפור (אם יש בו משמעות). הצג את דרכי העיצוב שבחרת, והסבר את תרומתן בבניית המשמעות של הסיפור שבחרת.

6. "אח קטן" / רונית מטלון

- תאר את מערכות היחסים של ניסו עם רחל ועם חני, והסבר את התרומה של מערכות היחסים האלה לעיצוב דמותו של ניסו הנער המתבגר.

פרק שלישי – דרמה

אם בחרת בפרק זה, ענה על אחת מן השאלות 7-17 (34 נקודות).

טרגדיות של סופוקלס: "אנטיגונה", "אדיפוס המלך"

7. אחת ממטרות הטרגדיה היוונית הייתה לחנך את העם.

הסבר כיצד התנהגותו, בחירותיו וגורלו של הגיבור הטרגי בטרגדיה שלמדת ("אנטיגונה" או "אדיפוס המלך") מסייעים בהשגת מטרה זו.

"אנטיגונה"

8. כיצד הקונפליקט המרכזי בטרגדיה "אנטיגונה" בא לידי ביטוי ביחסים בין בני משפחה? הסבר והדגם את דבריך באמצעות שתי מערכות יחסים כאלה.

"אדיפוס המלך"

9. בסיום הטרגדיה "אדיפוס המלך" מייעץ קראון לאדיפוס "אל תשתוקק לשלוט בכול". הסבר מה גרם לקראון לומר דברים אלה לאדיפוס, וכיצד הם קשורים לחטא הגאווה ולגורלו הטרגי של אדיפוס.

טרגדיות של שקספיר: "המלט", "המלך ליר", "מקבת", "אותלו", "רומיאן ויוליה"

10. שילוב של תכונות הגיבור וגורמים חיצוניים מוביל לגורלו הטרגי. הסבר והדגם קביעה זו, על פי הטרגדיה שלמדת.

"המלט"

11. חשדות ומעקבים מניעים את העלילה הטרגית במחזה "המלט" ומאפיינים את מערכות היחסים של הדמויות. הסבר והדגם קביעה זו.

"המלך ליר"

12. תאר את תמונת הסערה שבמערכה השלישית במחזה, והסבר את משמעויות הסערה בהקשר של הטרגדיה כולה.

/המשך בעמוד 5/

13. "מקבת"

מקבת הוא הגיבור הטרגי המרכזי במחזה.
לדעתך, האם גם לידי מקבת היא גיבורה טרגית? נמק והדגם את דבריך, ובסס אותם על מאפייני הגיבור הטרגי.

14. "אותלו"

הניגוד בין תמימות ובין ערמומיות מאפיין דמויות בטרגדיה "אותלו" ומניע את העלילה הטרגית.
הסבר והדגם קביעה זו.

13. "רומיאו ויוליה"

העלילה הטרגית ב"רומיאו ויוליה" נעה בין אהבה גדולה ובין שנאה גדולה.
הסבר קביעה זו, ובסס את דבריך על שתיים מן התמונות במחזה.

מחזה מודרני: (מן המאה ה-19 או מן המאה ה-20)

16. תארך את הפתיחה ואת הסיום של המחזה המודרני שלמדת.

מה אפשר ללמוד מן המצב של הדמויות (מצבן הנפשי, החברתי, המשפחתי וכו') בפתיחת המחזה ובסיומו על תפיסת העולם שבבסיס המחזה?
הסבר והדגם את דבריך.

17. שילוב של יסודות טרגיים וקומיים, דמות גיבור שהוא אנטי גיבור, חרדה ואי־ודאות וביקורת על תופעות בחברה המודרנית הם מאפיינים של מחזות מודרניים.

בחר בשניים מן המאפיינים האלה, והסבר כיצד הם מעוצבים במחזה המודרני שלמדת.
מהי התרומה של מאפיינים אלה לבניית המשמעות של המחזה? הסבר והדגם את דבריך.

פרק רביעי — שירה

(שירת ביאליק, שירת המחצית הראשונה של המאה ה-20, שירת ימי הביניים, שיר שלא נלמד)

אם בחרת בפרק זה, עליך לענות על שתיים מן השאלות 18-31:
 על שאלה אחת משירת ביאליק או על שאלה אחת משירת המחצית הראשונה של
 המאה ה-20 (שאלות 18-24),
 ועל שאלה אחת משירת ימי הביניים או שיר שלא נלמד (שאלות 25-31)
 (לכל שאלה — 17 נקודות).

שירת ביאליק

18. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריך.

הכניסיני תחת כנפך / חיים נחמן ביאליק

הכניסיני תחת כנפך,

והיי לי אם ואחות,

ויהי חיקך מקלט ראשי,

קן-תפלותי הנדחות.

ובצעת רחמים, בין-השמשות,

שחי ואגל לך סוד יסורי:

אומרים יש בעולם געורים —

היכן געורי?

ועוד רן אחד לך אתנדה:

בפשי נשרפה בלתיבה;

אומרים, אהבה יש בעולם —

מה-זאת אהבה?

הכוכבים רמו אותי,

היה חלום — אך גם הוא עבר;

עמה אין לי כלום בעולם —

אין לי דבר.

הכניסיני תחת כנפך,

והיי לי אם ואחות,

ויהי חיקך מקלט ראשי,

קן-תפלותי הנדחות.

האם לדעתך השיר "הכניסיני תחת כנפך" הוא שיר אהבה? נמק והדגם את דבריך.

בתשובתך כתוב גם על שתיים מדרכי העיצוב בשיר.

/המשך בעמוד 7/

19. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

צפרת / חיים נחמן ביאליק

בית 1 כֹּל-הָעוֹלָם טוֹבֵעַ בְּאוֹר וּבַשִּׁיר,
 אוֹצְרוֹת חַיִּים לֹא-שִׁעְרָתִים מִסְכִּיב מִתְרַחֲשִׁים,
 וּבִמְשַׁעַל הַנְּמַתָּח בֵּין יַעַר וְנִיר
 שְׂגִינֵנו הוֹלְכִים וּמְחַשִּׁים.
 אָנוּ הוֹלְכִים וְהוֹלְכִים, לְשִׁבְלֵינוּ אֵין קֶץ,
 אֶפְסוּנוּ שְׂבָלִים, כְּתֵרוֹנוּ צְפָרוֹת,
 וּבַחֲנִיתוֹת שֶׁל-זָהָב יִפְגְּעֵנוּ כָּל-עֵץ
 וּבְצֹאֲלֵי צְמֵרוֹת.

בית 4 וְהִנֵּה נִקְלָעָה צְפָרְתְּךָ כְּפֶרֶח בְּקִצָּה
 שְׁעַר מִחְלַפְתְּךָ הַמְּפוֹזָה עַל-הַמְּחַגְרָת,
 וּיְכַמוּ רִמּוֹה לִי: בְּחוּר, קוֹם שְׁקֵה-לָהּ, וְדַמָּה
 אֵלַי הַצְּפָרְתִּי!
 אוֹלָם אַתְּ – הִתְרַגְּשְׁתְּ בַצְּפָרְתְּ נְבִי?
 הִתְרַגְּשְׁתְּ, כִּי גַם-נִפְשֵׁי נְתוּנָה בְּשִׁבִי,
 וּמִסְרָפְרָת וּתְלוּאָה, וּמִצְפָּה לִישׁוּעָה
 בְּמִחְלַפְתְּךָ הַקְּלוּעָה?

בית 2 הַדְּמוּת פְּרוּב אִם עַב קָלָה בְּרוּם עוֹלָם רַפְרָפָה? בית 5
 אַךְ גַּם-הִיא חִישׁ הַפְּלִיגָה לַמְּדִינַת הַיָּם –
 וְאֵת-הַרְהוּרֵי הַטְּהוּר כְּמוֹהַ נֹרִם
 נִשְׁאָה עִמָּה לְנִצָּח עַל-כְּתֻפָּה.
 וְשׁוֹב זֶהָר רְקִיעַ, וְשׁוֹב תְּכֵלֶת בְּלִי-סוּף,
 אֵת הוֹלְכֵת בְּרֵאשׁ וְנֹאנֵי כְרוּף אַחֲרֶיךָ,
 וּבְקִמּוֹתָיו הַמְּלֵאוֹת הַשְּׂתַרְע הַנוּף,
 וְהַפֵּל בְּהִיר בּוֹ כְּמוֹ בְּעִינֶיךָ.

בית 3 רַגַע אֶחָד לִי נִדְמָה: בְּיַעַר הַלָּז,
 הַמְּאֻפֵּל וּמְשִׁיב צַנְתּוֹ עָלֵינוּ,
 גְּנוּז מְטֻמָּן מִסְתַּרִּים, הַמְּשַׁמֵּר מֵאֵז
 וּמֵעוֹלָם לְשִׁנֵּינוּ –
 פְּתָאם רַחֲפָה הַקָּמָה – וּמִפָּה אֵלֶי-פָּה
 עֶבֶר רֶטֶט קִרְנִים עַל-פְּנֵי הָאוֹקִיָּנוֹס.
 הוּ, מִי הַשְּׁלִיג עָלֵינוּ – וּבִשְׁפַע כְּוָה,
 חֵיל צְפָרוֹת לְבָנוֹת?

כרש את הבית הרביעי בשיר (המתחיל במילים "והנה נקלעה צפרת"), והסבר כיצד התמונה המתוארת בו משקפת את רגשותיו של המשורר, כפי שהם באים לידי ביטוי בשיר. הדגם את דבריך.

/המשך בעמוד 8/

20. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

עם דמדומי החמה / חיים נחמן ביאליק

הם האיים הרחוקים, העולמות הנבזים
זו בחלומות ראינום;
שעשונו לגרים תחת כל השמים,
וחיינו - לגיהנם.

המה איי-הזקב זו צמאנו אליהם
כאל ארץ מולדת;
שכל-פוכבי הליל רמזו לנו עליהם
באור קרן רועדת.

ועליהם נשארו בלי-רע ועמיה
כשני פרחים בציה;
כשני אבדים המבקשים אבדה עולמית
על-פני ארץ נכרית.

עם דמדומי החמה אל-החלון נא-גשי
ועלי התרפקי,
לפתי היטב צנארי, שימי ראשך על-ראשי -
נכה עמי תדפקי.

ומחשקים ודבקים, אל-הזמר הנורא
דומם נשא עינינו;
ושלחנו לחפשי על-פני ימי האזרה
כל-הרהורי לבנו.

והתנשאו למרום ביצף שוקק פינוים,
ובמרחק נפליגו, יאבדו;
ועל-פני רכסי ארזמן, איי-זמר אדמונים,
ביצף דומם ירדו.

בשיר זה מתואר מעין מסע.

הסבר והדגם את המשמעות של מסע זה. בתשובתך פרט את שלביו השונים.

שירת המחצית הראשונה של המאה ה-20

שירי שאול טשרניחובסקי

21. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריך.

ראי, אדמה / שאול טשרניחובסקי

ראי, אדמה, כי היינו בזבזנים עד מאד!
בתיקה, מלון-ברכה, מעון סתר, זרע טמנו... לא עוד
פניני זגוגיות של פסמת, זרע חטה כבדה,
גרגר שעורה חתול פתם, שפלת-שועל חרדה.

ראי, אדמה, כי היינו בזבזנים עד מאד:
פרחי פרחים בך טמנו רעננים ובהוד,
אשר נשקתם השמש מנשיקתה ראשונה,
מצניע חן עם יפה קלח, קטרת כוסו נכונה.
ועד שיזעו צהרים בעצם הצער התם,
ובטרם רוו טל של בקר בחלומות-אור נבטם.

הא לך הטובים בבנינו, נער טהור חלומות,
ברי לב, נקני כפים, טרם חלאת אדמות,
וארג יומם עודו שתי, ארג תקוות יום יבא,
אין לנו טובים מכל אלה. את הראית? ואיפה?

ואת תכסי על כל אלה. יצל הצמח בעתו!
מאה שערים הוד נכת, קדש לעם מכורתו!
ברוך קרבנם בסוד מות, בפר חיינו בהוד...
ראי, אדמה, כי היינו בזבזנים עד מאד!

בשיר זה חוזרת השורה "ראי, אדמה, כי היינו בזבזנים עד מאד".

איך ה"בזבז" בא לידי ביטוי בשיר? הסבר והדגם את דבריך.

הסבר את עמדתו של המשורר כלפי הבזבז.

/המשך בעמוד 10/

22. קרא את הסונט שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

לא רגעי שנת, טבע / שאול טשרניחובסקי

לא רגעי שנת, טבע, נחלומות ימתקו,
רק רגש בך אראה וסערות הקרב:
על מרום שיא הריף ובמכרות צמקו,
בתהומות הישימון ובצל חכיון עב.

כי תאכל נפשי, ופצעי יזעקו,
תקוותי תבלנה בשושן בסתו,
אנודה למקום שם משפריים ינאקו,
למקום צוקיו ירים צור אדיר נשב.

אז בשתי מגלים הרבים בסלעים,
שהמה, בהתמוללם, שבים לרגעים,
וטור מטור ירום, גל יגבר מגל:

מצורים נכלמתי, שהמה בגאונם
אל מחץ משפריים, אל נהמם והמונם
יסגירו את לבם, וראשיהם אל על...

מה מאפיין את מרחבי הטבע שהמשורר מתאר?
מדוע הוא בוחר לבוא דווקא אל מרחבי הטבע האלה? הסבר והדגם את דבריך.

23. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

שיר ב מתוך מחזור השירים: **שירים לאילאל** / שאול טשרניחובסקי

אני אמן לה שירי, שירים של ים
(ושמה לא יזכר ולא יהיה שמה בם):

שיר לגל, שיר לחול, שיר לשחף הרו,
לעננה פושטת, ואין פומר לאו.

ואולם השירים הקטנים אף לה!
ברעד נימי לבי אליה יכלה,

בטלטול בדרה מים ועד ים,
משלגי הצפון ועד חול-נגב חם.

כי אלה עיניה שני ימים ירקום,
בהם חני תלויים והגיוני חבוקים.

בשיר זה המשורר מבטא את רגשותיו כלפי אהובתו בדרכים עקיפות.

הסבר והדגם קביעה זו.

24. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריה.

אומרים: ישנה ארץ / שאול טשרניחובסקי

כָּבֵד עֲבָרְנוּ כְּמָה מְדַבְּרוֹת וַיָּמִים, כָּבֵד הִלְכְנוּ כְּמָה, כַּחוֹתֵינוּ תָּמִים.	אומרים: ישנה ארץ, ארץ שכורת שמש --- איה אותה ארץ, איפה אותה שמש?
כִּיצַד זֶה תַעֲיִנוּ? טָרָם הוֹנַח לָנוּ? אוֹתָהּ אֶרֶץ-שֶׁמֶשׁ, אוֹתָהּ לֹא מִצְּאוּנוּ.	אומרים: ישנה ארץ, עמוּדֵיהָ שִׁבְעָה, שִׁבְעָה כּוֹכְבֵי-לָכַח צִצִים עַל כָּל גְּבֻעָה.
אוֹלֵי --- כָּבֵד אֵינְנָה? נְדָאֵי נָטַל-זֵינָה! דָּבָר בְּשׁוֹבֵלֵנוּ אֲדָנִי לֹא צָנָה ---	ארץ - כֶּה יִתְקַוֶּים כָּל אֲשֶׁר אִישׁ קָנָה --- איפה היא הארץ? איה אותה גְּבֻעָה?
ברלין	נִכְנַס כָּל הַנִּכְנַס, פָּגַע בָּאֵחַ כְּהַגְמֵלוּ, פּוֹרֵשׁ אֵלָיו שְׁלוֹם - נְאוֹר לְאִישׁ נָחַם לוֹ.
	אֵיִם: אוֹתָהּ אֶרֶץ, כּוֹכְבֵי אוֹתָהּ גְּבֻעָה? מִי יִנְחַנֵּנוּ דְרָה, יִגִּיד לִי הַנְּתִיבָה?

מהו היחס של המשורר כלפי הארץ המתוארת בשיר? הסבר והדגם את דבריך.

בתשובתך כתוב גם על התפקיד של השאלות בשיר זה.

שירת ימי הביניים

25. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

הים ביני ובינך / שמואל הנגיד

הים ביני ובינך / ולא אטה לחלוקתך
 ולא ארוץ בלב חרד / ואשב על קבורתך?
 אמת, אם אעשה כזאת / אהי בוגד באחותך!
 אהה, אחי, אני יושב / עלי קברך לעמתך,
 לך מכאוב בתוך לבי / כמכאובי במותך.
 ואם אתן לך שלום - / ולא אשמע תשובתך,
 ולא תצא לפגשני / ביום בואי לאדמתך,
 ולא תשחק בקרבתי / ולא אשחק בקרבתך,
 ולא תראה תמונתי / ולא אראה תמונתך,
 למען פי שאול ביתך / ובקבר מעונתך -
 בכור אבי וכן אמי, / שלומים לך באחריתך,
 ורוח אל תהי נחה / עלי רוחך ונשמתך!
 אני הולך לארצי, כי / בארץ סגרו אותך,
 ואנום עת ואיקץ עת - / ואת לעד בנומתך,
 ועד בוא יום חליפתי / בלבי אש פרידתך!

פרש את שני-הבתים הראשונים בשיר ואת שני הבתים המסיימים אותו.
 האם לדעתך בא לידי ביטוי בשיר שינוי בעמדה הרגשית של המשורר כלפי מות אחיו?
 נמק והדגם את דבריך.

26. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחרינו.

מליצתי בדאגתי הדופה / שלמה אבר-גבירול

מְלִיצְתִי בְּדֹאגְתִי הַדּוּפָה / וְשִׁמְחָתִי בְּאַנְחָתִי דְחוּפָה,
 וְאִם אֲרֹאֶה שְׁחוּק – יִבְכֶּה לְבָבִי / לְחִיתִי שֶׁהִיא מִנִּי קְטוּפָה.
 "יְדִידִי, הֲלֵבֶן עֶשֶׂר וְשָׁשָׁה / סֶפֶד וּבְכוּת עָלַי יוֹם הָאִסְיָפָה –
 אֲשֶׁר הָיָה לְהַמְשֵׁךְ בִּילְדוּת / בְּלַחִי כְּחִבְצָלֹת שְׁזוּפָה?"
 שְׁפִטְנֵי לְבָבִי מִנְעוּרֵי / וְעַל כֵּן הֵיטָה נִפְשִׁי כְּפוּפָה,
 וְשֵׁם הַבֵּין וְהַמוֹסֵר מֵנָתוֹ / וְנִפְשִׁי הַחֲרוּצָה שֵׁם קְצוּפָה.
 "וַיִּמָּה בָּצַע בְּהַתְקַצֵּף? אֲכַל דָּם / וְקוּוָה, כִּי לְכָל מְכָה תְרוּפָה!
 וַיִּמָּה יוֹעִיל בְּכוּת עַל הַמְצוּקִים / וַיִּמָּה יוֹעִיל לְדַמְעָה הַעֲרוּפָה?"
 וַיִּמָּה אוֹחִיל וְעַד כַּמָּה אֵיחֹל – / וְהַיּוֹם עוֹד וְלֹא מְלֹאָה תְקוּפָה?
 וְטָרָם בּוֹא צָרִי גִלְעָד – וַיָּמוּת / אֲנוּשׁ נִכְאָב אֲשֶׁר נִפְשׁוֹ נְגוּפָה.

מה מאפיין את הקולות השונים בדיאלוג שבשיר זה?

הסבר והדגם את דבריך.

27. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

חי אהבה / טדרוס אבולעפיה

חי אהבה, צפרים, עופו אלי אוהבים
 ושאו שלום כואבים תוך בור כלוא יושבים,
 כי תאמרו כי רעבים הם צמאים, אבל
 לחם דמעות ודם לב אוכלים שואבים,
 יושבים בבור מאפל שפל כנפל, ובין
 פרעוש ויתוש וכנים לוחטים שוכבים.
 חיות קטנות אשר לא נקראו עוד בשם
 משתקשקין שם כמו חושקים בעת עונבים,
 שרק ונוב לדבורה שם, ושן יחלק
 עכבר, ויחדו עלי נפש וגוף אורבים.
 הנגושים צורחים אצים, והשוטרים
 צוי לבל יתנו לחם והעורבים.

בשיר זה המשורר מתאר את חוויתו מבית הסוהר. בדבריו הוא שוזר נימה קלילה ומשועשעת.
 הסבר והדגם קביעה זו.

28. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחרינו.

לְבִי בְּמוֹרַח / ר' יהודה הלוי

לְבִי בְּמוֹרַח וְאֲנֹכִי בְּסוֹף מַעֲרָב - / אֵיךְ אֶטְעָמָה אֶת אֲשֶׁר אֶכֶל וְאֵיךְ יַעֲרֵב?
אֵיכָה אֲשַׁלֵּם נְדָרַי וְאֶסְרִי, בְּעוֹד / צִיּוֹן בְּחֶבֶל אָדוֹם וְאֲנִי בְּכַבֵּל עֲרָב?
יִקַּל בְּעֵינַי עֹזֵב כָּל טוֹב סִפְרָד, כְּמוֹ / יִקַּר בְּעֵינַי רְאוּת עִפְרוֹת דְּבִיר נַחֲרָב!

תאר את ההבדל בין היחס של המשורר למוזרח ובין יחסו למערב, והסבר את התרומה של התקבולות ושל הצימודים בשיר לעיצוב יחס זה.

29. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחרינו.

יְפֵה נוֹף / ר' יהודה הלוי

יְפֵה נוֹף, מְשׁוֹשׁ תֵּבֵל, קָרְיָה לְמִלְךָ רָב, / לָהּ נִכְסְפָה נַפְשִׁי מִפְּאַתִּי מַעֲרָב!
הַמּוֹן רַחֲמֵי נִכְמַר כִּי אֲזַכְּרָה קִדְמִי, / כְּבוֹדְךָ אֲשֶׁר גָּלָה וְנוֹף אֲשֶׁר חָרַב.
וּמִי יִתְנֶנִּי עַל כֹּנְפֵי נְשָׂרִים, עַד / אֲרוּהָ בְּדַמְעָתִי עֲפָרְךָ וַיִּתְעַרְבֵּ!
דְּרַשְׁתִּיךָ, וְאִם מִלֶּכֶךָ אֵין בְּךָ וְאִם בְּמִקּוֹם / צָרִי גִלְעָדְךָ - נַחֵשׁ שָׂרְךָ וְגַם עֲקָרְךָ.
הֲלֹא אֶת אֲבִנֶיךָ אֲחֻנּוּן וְאֲשַׁקֵּם / וְטַעַם רִגְבֶיךָ לְפִי מִדְּבַשׁ יַעֲרֵב!

תאר את יחסו של המשורר לציין בשיר כולו, והסבר את התרומה של שיבוץ אתך ושל ניגוד אתך בשיר לעיצוב יחס זה.

/המשך בעמוד 17/

30. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

הבא מבול / ר' יהודה הלוי

הבא מבול ושם תכל תרבה? / ואין לראות פני ארץ תרבה,
 ואין אדם ואין חיה ואין עוף - / הסף הכל ושכבו מעצבת?
 ובראות הר ושוחה לי מגוחה, / וארץ הערבה לי ערבה,
 ואשנית לכל עבר - ואין כל, / אבל מים ושמים ותבה,
 5 וְלִוְיָתָן בְּהַרְמִיחוֹ מְצוּלָה, / וְאַחֲשַׁב כִּי תְהוּם יִחַשֵׁב לְשִׁיבָה.
 וְלֵב הַיָּם יִכְחַשׁ בְּאַנְיָהּ, / כְּאֵלוֹ הָיָא בֵּינָהּ הַיָּם גִּנְבָהּ!
 וְיָם יִנְעַף - וְנִפְשֵׁי תַעְלוּ, כִּי / אֵלֵי מִקְדָּשׁ אֱלֹהֶיךָ קִרְבָּה.

תאר את התחושות של המשורר המפליג בים, והסבר את התרומה של שאלה רטורית אחת

ושל ציור לשון אחת בשיר לעיצוב תחושות אלה.

שיר שלא נלמד

31. לפניך השיר "הסתכל בקנקן" מאת נתן אלתרמן. קרא אותו, וענה על שני הסעיפים א-ב שאחריו.

הסתכל בקנקן / נתן אלתרמן

כל דבר בעולם, אם זהב או אם זפת,
נוהגים לעטף במיני מעטפת.
השחורה היא תמיד עטופה, זאת אומרת:
שבחוץ היא כזאת, ובפנים היא אחרת.

יש דברים מתוקים כמו דבש כלפי חוץ
ובפנים מתברר שזה דוקא חמוץ.
יש דברים משוחים מבחוץ במרקחת
ובפנים זו קדחת ועוד ממלחת.

לפעמים אריזה ציוניסטית
מסתירה מחשבה אגואיסטית,
מבחוץ – אידאל ואידאה,
ובפנים, חביבי – מי יודע?

נראינו זה פה וגם שם
איר עסקן על עסקן מתנשא.
כלפי חוץ זה – למען העם,
ובפנים זה בשביל הכסא...

ולכו, ידידי הקטן,
הסתכל אף ורק בקנקן,
רק בחוץ הסתכל ומשמש בו.
לפעמים, ידידי,
לא כדאי, לא כדאי,
לא כדאי כלל לראות מה שיש בו.

א. מהי הביקורת בשיר? הסבר והדגם את דבריך. (10 נקודות)

ב. הסבר את התרומה של הניגודים ושל האירוניה בשיר לביטוי הביקורת. (7 נקודות)

בהצלחה!

זכות היוצרים שמורה למדינת ישראל
אין להעתיק או לפרסם אלא ברשות משרד החינוך